

- диференціація в оподаткуванні окремих видів продовольства;
- пропагування політики харчування серед населення, направленої на пояснення принципів раціонального харчування;
- індикативне планування виробництва та грошових потоків в галузі;
- запровадження стимулюючої системи оподаткування для збільшення капітальних вкладень в сільське господарство та створення нових робочих місць;
- інформаційне забезпечення товаровиробників продовольства;
- регулювання умов конкуренції в галузі;
- пенсійне забезпечення сільських товаровиробників для стимулювання більш раннього виходу на пенсію;
- податки, що стимулюють розміщення виробництв пов'язаних із розвитком сільських територій;
- розвиток інфраструктури села [11, с. 5].

Що стосується форм державного регулювання, то зазвичай вони ототожнюються з видами економічної політики. В «Економічній енциклопедії» головними формами державного регулювання визначено планування (довго-, середньо- і короткотермінове), програмування (насамперед складання цільових комплексних програм) та прогнозування на національному і наднаціональному рівнях [5, с. 322–323].

То ж найлогічніше серед форм державного регулювання забезпечення продовольством населення так само вирізняти соціально-економічне прогнозування, макроекономічне планування та програмування.

Отже, в межах дослідження механізму державного регулювання забезпечення продовольством населення дано тлумачення всіх складових: принципів, функцій, методів, інструментів і форм. На цій основі можна розкрити сутність та зміст механізму державного регулювання забезпечення продовольством населення. На нашу думку, це спосіб організації взаємодії методів, форм та інструментів держави, який, враховуючи певні принципи та функції, дає можливість забезпечити потреби населення у продуктах харчування в необхідних обсягах, асортименті й належній якості (незалежно від зовнішніх та внутрішніх чинників). Слід зазначити, що такий механізм має бути скоординованим державою з об'єктами державного регулювання у сфері виробництва, постачання та споживання продовольчих ресурсів. За таких умов, механізм має забезпечувати ефективну дію відповідної системи та виконувати взаємопов'язані функції держави на підвищення добробуту населення.

На підставі проведеного дослідження можна зробити висновок, що механізм державного регулювання забезпечення продовольством населення має розглядатися системно. Системний підхід до аналізу структури механізму державного регулювання забезпечення продовольством населення дав змогу логічного і послідовно розкрити сутність всіх елементів, які взаємодіють в рамках цілої системи. То ж завданнями науки «державне управління» має бути інтерпретація цих положень в концептуальну площину та, враховуючи потреби суспільства, реалізація їх у реальну практику.

Література.

1. Азрилиян А. Н. Большой экономический словарь: 22000 терминов / А. Н. Азрилиян, О. М. Азрилиян, Е. В. Калашникова; под ред. А. Н. Азрилияна. – [4-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Институт новой экономики, 1999. – 1245 с.

2. Генеза ринкової економіки: Терміни. Поняття. Персоналії: екон. словник-довідник / [наук. ред. Г. І. Башнянин та В. С. Іфтемичук]. – Л.: Магнолія плюс, 2004. – 682 с.

3. Дмитриченко Л. И. Государственное регулирование экономики: методология и теория / Л. И. Дмитриченко – Донецк: УкрНТЭК, 2001. – 330 с.

4. Економічна безпека: навч. посіб. / за ред. З. С. Варналія. – К.: Знання, 2009. – 647 с.

5. Економічна енциклопедія: У 3 т. / [гол. ред. Б. Д. Гаврилишин]. – Т. 3. – К.: Академія, 2000. – 952 с.

6. Економічна енциклопедія: У 3 т. / [гол. ред. Б. Д. Гаврилишин]. – Т. 2. – К.: Академія, 2000. – 848 с.

7. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Міхненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Троцьанського, Ю. П. Сурміна. – К.: НАДУ, 2010. – 820 с.

8. Комяков О. М. Державне регулювання перехідної економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.01.01 «Економічна теорія» / О. М. Комяков. – К., 2000. – 19 с.

9. Корецький М. Х. Державне регулювання аграрної сфери у ринковій економіці / М. Х. Корецький – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 260 с.

10. Мостовий Г. І. Агробізнес: державне регулювання / Г. І. Мостовий – Х.: Основа, 2002. – 300 с.

11. Румянцева Е. Е. Новая экономическая энциклопедия: Более 3000 терминов / Е. Е. Румянцева – М.: Инфра-М, 2005. – 722 с.

УДК 331.103.244:643/645

В'ячеслав Шандрик

РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЕКТІВ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СФЕРІ ЖИТЛОВОГО- КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Як стратегічний напрям розвитку житлового-комунального господарства запропоновано запровадження в галузь інфраструктурні проекти розвитку на засадах публічно-приватного партнерства (ППП). Дано визначення терміну «публічно-приватне партнерство» з урахування специфіки його використання в сфері житлового-комунального господарства. Розгляд проектів PPP здійснюється на засадах вирішення проблеми підвищення ефективності використання державної і комунальної інфраструктури, пов'язаних з нею послуг та сприяння виконання органів публічної влади своїх обов'язків перед суспільством. В роботі визначено етапність проектів PPP, проаналізовано її основні складові та фактори впливу. Визначені основні складові та відповідний державний механізм бюджетної та ресурсної підтримки проектів PPP за участю місцевих органів публічної влади.

Ключові слова: публічно-приватне партнерство, бюджетна підтримка PPP, проекти PPP, ресурсне забезпечення проектів PPP.

Термін «публічно-приватне партнерство» у випадку його використання для постановки проектів в

© Шандрик В.І., 2011.

сфері житлового-комунального господарства (ЖКГ), може бути визначений як інституційний і організаційний альянс між державою, органами публічної влади і бізнесом з метою реалізації суспільно значимих проектів в сфері ЖКГ, включаючи сферу надання відповідних адміністративних послуг. По суті, ППП є угода між органами виконавчої влади та приватним сектором, яка передбачає використання ресурсів приватного підрядника (гроші, технологія, досвід, час, репутація тощо) з одночасним покладанням на нього ключових ризиків проекту. При такому підході приватний партнер, що забезпечує необхідне фінансування та доповнює існуючі державні об'єкти або програми, стає на певний період часу або до тих пір, поки не буде отримано запланований результат, менеджером переданого йому в оперативне управління комунального підприємства або об'єкта.

Реалізація проектів ППП дозволяє також отримати певні опосередковані результати, що знаходяться поза специфічної мети проекту: скорочення витрат у бюджету області або району, підвищення ефективності діяльності органів влади в вирішенні питань суспільного розвитку, соціальної та гуманітарної сфер.

Таким чином, використання ППП в сфері ЖКГ може стати способом підвищення ефективності використання державної та комунальної інфраструктури та пов'язаних з нею послуг, забезпечення державою своїх обов'язків перед суспільством. Але за владою зберігається відповідальність за надання послуг та здійснення інфраструктурних проектів, захист громадських інтересів.

До пріоритетних напрямів постановки проектів ППП у сфері ЖКГ відносяться:

- теплопостачання: реалізація програм з підвищення енергоефективності виробництва та транспортування теплової енергії, використання нетрадиційних джерел енергії, запровадження систем регулювання та обліку споживання;
- водопостачання та водовідведення: запровадження систем доочистки питної води на місці її споживання, очищення стічних вод, встановлення приладів обліку;
- переробка побутових відходів: облаштування полігонів відповідно до існуючих норм і стандартів, будівництво сміттєспалювальних заводів;
- житлова сфера: обслуговування та ремонт житлових та адміністративних будівель, встановлення приладів обліку та регулювання, створення управляючих компаній.

При застосуванні концепції ППП для організації проектів у сфері ЖКГ, для того, щоб приватний інвестор був готовий вкладати кошти і час у їх реалізацію, а органи виконавчої влади були упевнені в ефективності його діяльності, необхідно виконати низку додаткових, специфічних умов, таких як:

- наявність програми розвитку галузі;
- спільне розуміння органів публічної влади і приватного партнера щодо підходів по вирішенню існуючих проблем галузі;
- досягнення угоди щодо порядку розподілу витрат і ризиків, а також доходів, що будуть надходити по проекту між місцевими органами виконавчої влади і приватним партнером;
- передбачуваність та прогнозованість тарифної політики на середньо- та довгострокову перспективу;
- визначення принципів збереження бюджетної та ресурсної підтримки при експлуатації об'єкта, що був переданий приватному підряднику, на період приведення тарифів на житлово-комунальні послуги до економічно обґрунтованого рівня;

- узгоджений сторонами нормативно-правовий вид ППП (приватизація, концесія, оренда, управління, лізинг, спільна діяльність тощо).

Практична постановка та виконання проектів ППП у сфері ЖКГ неможлива без попереднього визначення такої важливої складової техніко-економічного обґрунтування проектів (ТЕО), як їх ресурсне забезпечення. При цьому слід відзначити, що поняття «ресурсне забезпечення» включає достатньо широкий перелік передумов, що відносяться до забезпечення реалізації проекту ППП: фінансові ресурси, матеріальні активи, компенсація дефіциту надходжень по тарифним платам, політика підтримки тощо. Зрозуміло, що на першому плані в цьому сенсі виступає фінансова підтримка проекту, що включає фінансовий вклад з боку органів публічної влади при ініціюванні проекту, так і подальше фінансування поточної діяльності.

Згідно з Законом України «Про загальні засади державно-приватного партнерства», стаття 9, визначені такі джерела фінансування ППП [2]:

- фінансові ресурси приватного партнера;
- фінансові ресурси, що запозичені в установленому порядку;
- кошти державного та місцевих бюджетів;
- інші джерела.

Додатково, в статті 18, перераховані інші можливі джерела ресурсної підтримки ППП:

- надання державних гарантій;
- фінансування за державними та регіональними програмами;
- в інших формах, передбачених законом.

Постановою КМУ про режим надання державної підтримки ППП, визначені умови згідно з якими, підтримка може надаватися проектам, де використовуються об'єкти державної і комунальної власності, шляхом [6]:

- надання державних або місцевих гарантій;
- фінансування за рахунок коштів державного чи місцевого бюджетів.

Таким чином, існуюча нормативно-правова база створює всі необхідні передумови для ресурсної підтримки проектів ППП як з боку місцевих органів публічної влади, так і її отримання від центральних органів влади [1–6].

➤ Проблеми, пов'язані із практичним запровадженням в роботу органів публічної влади концепції ППП, розглядалися в низці наукових публікацій [8–12, 18, 20, 22–24].

Відзначено, що таке партнерство дозволяє значно підвищити ефективність та потенціал державного сектору, без додаткових фінансових вкладень з боку органів публічної влади [9, 12, 19]:

Подальше удосконалення механізмів ППП у сфері ЖКГ в першу чергу передбачає законодавче врегулювання питань, пов'язаних із поточним управлінням проектами ППП, передачу в оренду або концесію об'єктів тепло- водопостачання та водовідведення, порядку створення спільних підприємств у зазначеній сфері або застосування змішаних форм ППП, а також широка реалізація пілотних проектів у цій сфері за участю органів публічної влади та комунальних підприємств [9–11, 14]. Важливість та обов'язковість надання бюджетної та ресурсної підтримки проектам ППП в сфері ЖКГ, основні умови та підходи до вирішення цієї проблеми розглянуті в [9, 10, 11, 19].

➤ Виходячи з досвіду багатьох країн світу, можна стверджувати, що запровадження у практику робо-

ти органів публічної влади стосунків співпраці з приватними партнерами на засадах ППП є достатньо перспективним. До основних завдань в цьому напрямі слід віднести розвиток економічних, правових та організаційних засад реалізації ППП у сфері ЖКГ з метою забезпечення модернізації її інфраструктури та адаптації до ринкових умов господарювання.

В цьому плані є сенс більш детально розглянути особливості та форм ППП, яке воно може приймати при реалізації конкретних проектів, включно:

- загальні рекомендації щодо того, як ППП може бути використано в поточній роботі органів публічної влади;
- унікальні політичні, процедурні та організаційні питання ППП в порівнянні з традиційними підходами до надання адміністративних послуг та постановки інфраструктурних проектів;
- критерії щодо вибору приватного партнера, в тому рахунку методи оцінки пропозицій і різних варіантів для обґрунтування вибору приватного партнера на конкурсних засадах;
- вдосконалення методики формування економічно обґрунтованої ринкової тарифної політики на ринку комунальних послуг.

В плані розвитку принципів ресурсної підтримки проектів ППП в Україні актуальним є розгляд та дослідження наступних питань, зокрема:

- невизначеність методології надання бюджетної підтримки та ресурсного забезпечення проектів ППП;
- визначення можливості збереження бюджетної підтримки сфери ЖКГ у випадку залучення в галузь приватних інвестицій;
- обмежені можливості отримання державних гарантій для реалізації місцевих проектів ППП (платність, зустрічні гарантії, неможливість залучати бюджетні кошти для повернення кредиту);

- відсутність гарантій продовження терміну реалізації бюджетних програм на весь строк реалізації проекту ППП;
- розроблення принципів, критеріїв та порядку надання субвенцій на виконання інвестиційних проектів для реалізації проектів ППП на довгострокову перспективу; удосконалення законодавства та методологічного забезпечення у цій сфері;
- розроблення бюджетних механізмів гарантування відшкодування можливих збитків приватного партнера при реалізації проектів ППП.

Мета З огляду на викладене, метою статті є визначення та дослідження основних форм надання бюджетної підтримки та ресурсного забезпечення проектів ППП із урахуванням специфічних особливостей існуючих систем та механізмів управління проектами в сфері ЖКГ та комунальної інфраструктури, визначення та обґрунтування напрямів їх удосконалення.

Загальним результатом повинно стати пропозиції щодо форм надання бюджетної підтримки та ресурсного забезпечення проектів ППП, які реалізуються в сфері управління ЖКГ та комунальною інфраструктурою.

Виклад основного матеріалу Першим кроком у запровадження проектів ППП є підготовка життєздатних, з гарантованим доходом проектів, які є проаналізованими і підготовленими у повному обсязі з чітко визначеним порядком вкладу сторін та повним аналізом комерційної і фінансової юридичної спроможності приватного партнера.

При цьому для органів публічної влади найкращий практичний механізм реалізації ППП полягає у ініціюванні проектів, в яких залучення до управління комунальним підприємством потенціалу приватного інвестора, дозволить отримати фінансування та технічне забезпечення, необхідне для вирішення проблем, які вони не можуть вирішити самостійно. Співвідношення необхідних ресурсів та основні обмеження у загальному випадку представлені на рис. 1.

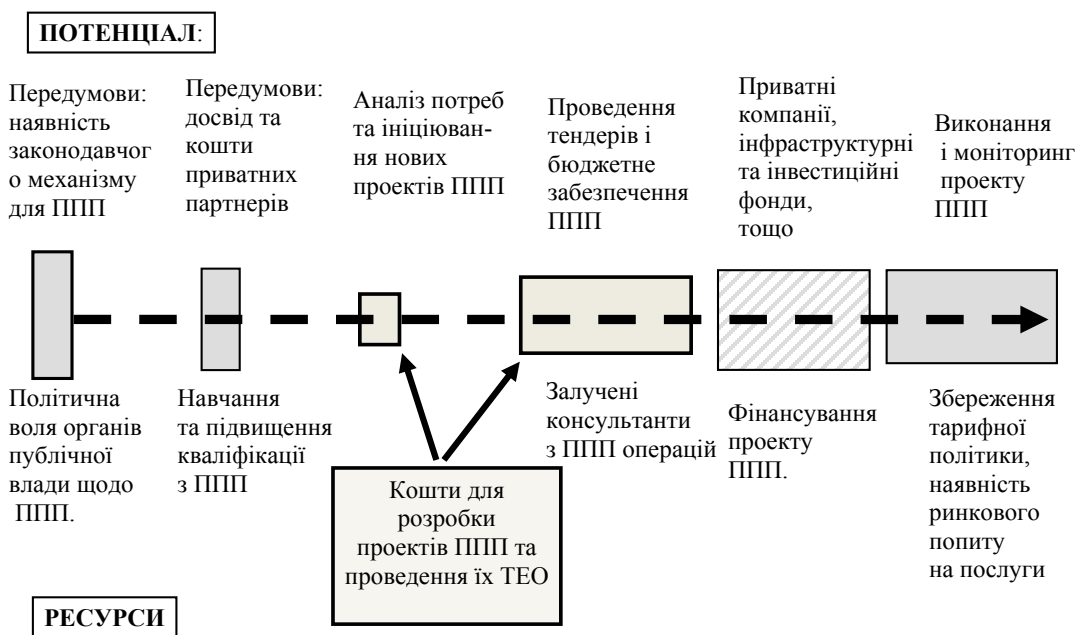

Рис. 1. Основні обмеження для проектів ППП

У відповідності до представлених на рисунку 1 основних обмежень співвідношення потенціал / ресурси для проектів ППП, можна визначити зміст відповідних етапів, підготовки проектів ППП, рис. 2.

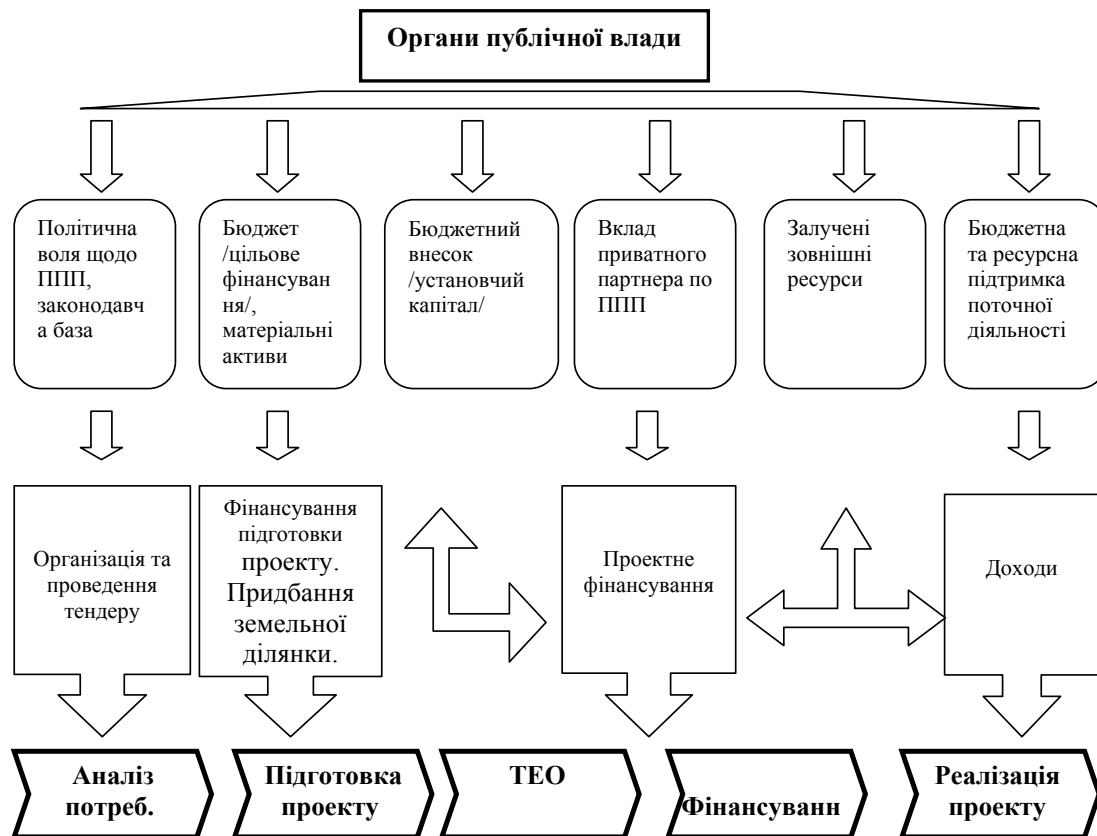

Рис. 2. Послідовність підготовки та здійснення проектів PPP

Початком обґрунтування будь-якого проекту PPP завжди є аналіз такого чинника, як аналіз потреб, що будуть задоволені завдяки результатам проекту. Їх визначення та урахування специфічних вимог дозволяє побудувати модель розподілу фінансових потоків при реалізації проектів PPP, на підставі якої будуть визначені умови вкладу сторін та стане можливим перейти до ТЕО проекту PPP.

Зрозуміло, що поза специфіки будь-якого проекту PPP, вузловим моментом в його підготовці та реалізації є фінансова складова, розгляд якої починається з визначення потенційних джерел фінансування. Можливі форми фінансування проекту, визначені згідно з [1], можуть бути:

1. кошти державного та місцевих бюджетів (фінансування з бюджету органів публічної влади): початковий вклад, заємні кошти і надає їх проекту через кредитування кінцевого заємщика, гранти, субсидії або гарантії по боргових зобов'язаннях. Зазвичай органи публічної влади мають можливість отримувати кредити по нижчій процентній ставці, але вони обмежені фінансовими можливостями бюджету (максимальний обсяг можливих запозичень регламентований);

2. фінансові ресурси приватного партнера (корпоративне фінансування): використовуючи свою кредитну історію і що діє бізнес (незалежно від того, чи забезпечується кредит активами або доходами компанії), і використовують їх для інвестування в проект. Проте обсяг необхідних інвестицій і прибутки, які зазвичай такі інвестори хочуть отримати від вкладень, можуть привести до дуже високої вартості фінансування;

3. фінансові ресурси, що запозичені в встановленому порядку (проектне фінансування (додаткові інвестиції або кредитні програми): кредитори вважаються на грошові потоки проекту для погашення боргу, при цьому

забезпечення боргу обмежено поточними активами проекту і майбутніми доходами. Таким чином, борг проектної компанії не відбивається ні в балансі акціонерів, ні, можливо, в балансі концедента;

4. Можливим фінансовим ресурсом PPP може стати також те, що якщо ціни (тарифи) на послуги, що надаються при здійсненні PPP, встановлені у розмірі, нижчому від розміру економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво (надання), приватний партнер має право на відшкодування своїх втрат у випадках та в порядку, встановлених законодавством про ціни і ціноутворення;

5. інші джерела.

Але у будь-якому варіанті, прийнятий алгоритм фінансування проектів PPP повинен включати установчий вклад сторін та часткове збереження бюджетної підтримки з боку органів публічної влади для забезпечення фінансової спроможності проекту PPP.

Порядок передання установчого вкладу та продовження подальшої ресурсної підтримки пов'язано із вибором методу фінансування проекту PPP. Тут основними варіантами є фінансування з місцевого бюджету та корпоративне фінансування.

Алгоритм фінансування з місцевого бюджету.

Згідно з рисунком 3, органи публічної влади сприяють запозиченню коштів для фінансування комунального об'єкта шляхом надання своїх гарантій позичальникам про повернення коштів. Іноді вони можуть додатково до запозичених коштів вкласти свій капітал.

Позикодавці аналізують здатність органів публічної влади зібрати кошти через оподаткування і загальні надходження від комунальних підприємств, включно очікувані надходження від проекту. Такі гарантії вказуються як пасиви у списку фінансових зобов'язань органів публічної влади.

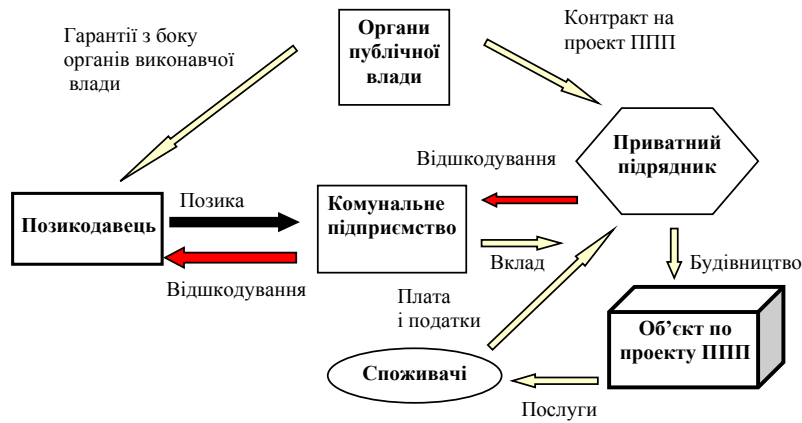
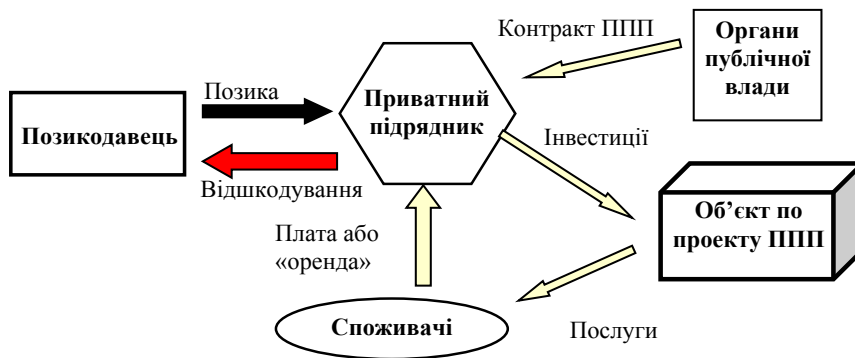

Рис. 3. Організаційно-функціональна схема проекту ППП, що буде фінансуватися з місцевого бюджету

Алгоритм корпоративного фінансування.

Згідно з рисунком 4, приватний підрядник залучає додаткові кошти на проект ППП і дає у заставу свої власні активи, щоб гарантувати їх повернення. Додатково приватний підрядник вкладає і свій капітал.

Проводячи аналіз проекту, позикодавець розглядає активи приватного підрядника у заставі, а також імовірність надходження проектних обсягів платежів від споживачів.

Поза визначеної схеми фінансування, важливу роль відіграє наявність та обсяг бюджетної підтримки з боку

органів публічної влади. Графічна система оцінки співвідношення цих показників приведена на рис. 5.

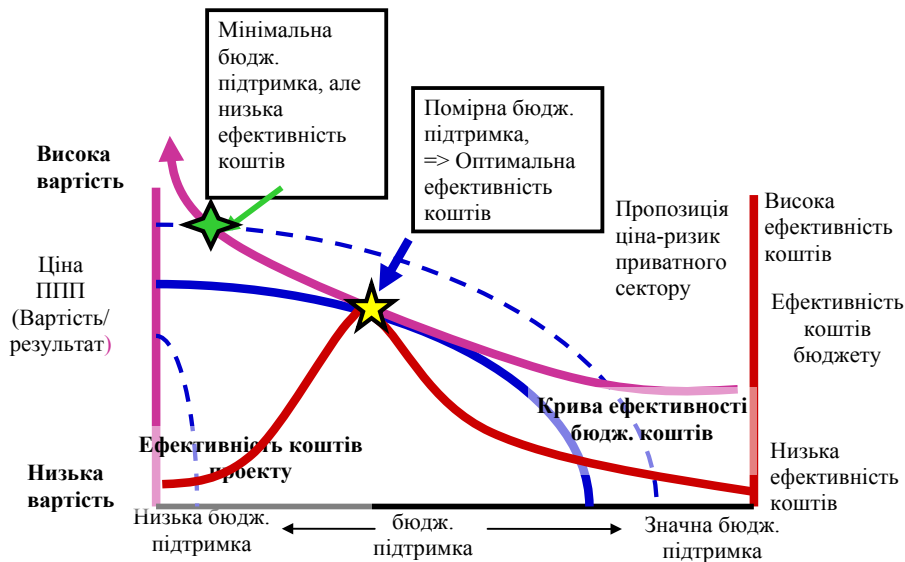

Рис. 5. Оптимізація ресурсної підтримки для проектів ППП по критерію ціна/ризик

Згідно з рисунком 5, максимально можлива ефективність проекту ППП може бути досягнута за умов перетину кривих «Ефективність коштів проекту» та «Крива

ефективності бюджетних коштів», точка перетину представить співвідношення «Помірна бюджетна підтримка => Оптимальна ефективність коштів».

Таким чином, важливим стимулюючим фактором розвитку ППП у сфері ЖКГ має стати удосконалення процедури бюджетної та ресурсної підтримки ЖКГ на засадах оптимізації форм і засобів її надання. Важливим є також визначення критеріїв, відповідно до яких буде надаватися така підтримка на середньо- та довгострокову перспективу.

Кожному проекту ППП, ймовірно, буде потрібний від органів публічної влади або держави який-небудь конкретний вид ресурсної підтримки. Але інструменти, які будуть при цьому застосовуватимуться, мають бути ретельно розроблені з тим, щоб забезпечити необхідну інвесторам передбаченість щодо виконання прийнятих обов'язків за проектом. Фінансова участь органів виконавчої влади у реалізації проекту ППП визначається співвідношенням бюджетних та приватних коштів, що вкладаються в реалізацію проектів ППП, рисунок 5.

При розгляді питання щодо надання ресурсної підтримки з боку органів публічної влади необхідно приділити увагу наступним питанням:

- відбір проектів у відповідності до результатів аналізу потреб;
- можливості бюджету органа публічної влади щодо початкового фінансування та ресурсної підтримки проекту;
- існуюча нормативно-законодавча база, що визначає умови надання ресурсної підтримки;
- забезпечення ефективності та прозорості надання ресурсної підтримки.

Взагалі ресурсна підтримка може створити конфлікт інтересів або, навпаки, систему стимулів та поліпшення фінансової життєздатності проекту. Тому до основних принципів, які мають бути імplementовані у програми ресурсної підтримки проектів ППП, слід віднести:

- умови підвищення ефективності проектів завдяки надання бюджетної та ресурсної підтримки, яка надається на засадах зворотності;
- забезпечення можливості органам публічної влади здійснювати вплив на розвиток сфери ЖКГ та проектів, що виконуються шляхом формування цільових програм підтримки, визначення принципів та пріоритетів по використанню бюджетних коштів та проведення обов'язкового моніторингу ефективності їх використання.

Взагалі бюджетна та ресурсна підтримка може бути надана проекту у вигляді:

- прямої підтримки: коштами або в натуральному вигляді (наприклад, покриття витрат на будівництво, виділення земельної ділянки, передачі обладнання);
- відмови від стягування зборів, мит або інших платежів, які мали б бути сплачені приватним підприємством, що не залучено до співпраці з органами публічної влади;
- субсидування тарифів для соціально незахищених верств споживачів;
- надання державних та місцевих гарантій, зокрема гарантій виплати по кредитах, збору тарифних платежів, гарантії відшкодування збитків, компенсації у разі розірвання договору тощо;
- пряма бюджетна підтримка (інвестиційні субвенції, погашення відсотків за кредитом, субсидії/гранти, інвестиції в статутний капітал і/або кредитування);
- гарантування державного заказу на певні товари \ послуги;
- комбінацією цих механізмів в тому або іншому ступені.

Вибір цих механізмів особливо важливий у випадку, якщо проект є достатньо фінансово самостійним або схильний до специфічних ризиків, якими приватний партнер не може управляти ефективно. Таким чином, ППП стимулює залучення нових або додаткових джерел фінансування для розвитку інфраструктури. Але у будь-якому разі, витрати на проекти ППП в кінцевому рахунку несуть користувачі послуг або платники податків. Інвестиції в проекти ППП проводяться за рахунок приватного партнера, які потім компенсуються за рахунок податкових надходжень або позик, тобто за рахунок кінцевого споживача.

При наданні ресурсної підтримки проекту ППП органи виконавчої влади повинні шукати баланс між підтримкою приватних інвестицій в інфраструктуру та звичайною фіскальною політикою. Знаходження правильного балансу дозволить органам публічної влади приймати зважені рішення про те, коли надавати фінансову допомогу і як управляти зобов'язаннями, що виникають у зв'язку з виділенням такої підтримки, і одночасно проводити досить агресивну політику по стимулюванню інвестицій в інфраструктуру.

Порівняння привабливих сторін розглянутих видів фінансування проектів ППП приведені в табл. 1.

Таблиця 1

Можливості щодо участі у бюджетній та ресурсній підтримці проектів ППП

	Фінансування з бюджету органів публічної влади	Корпоративне фінансування	Проектне фінансування
Орган публічної влади	x	x	-
Приватний підрядник	-	x	x
Позикодавець	-	x	x

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що основні форми бюджетної і ресурсної підтримки ППП в Україні можуть бути такі.

1. Субвенції на виконання інвестиційних програм:

- спрямованість – виключно на створення, приріст чи оновлення основних фондів комунальної форми власності;
- надаються у формі програм ресурсної підтримки проекту ППП відповідно до порядків використання прийнятого бюджету органу публічної влади за умови їх схвалення у встановленому законодавством порядку;
- порядок бюджетної і ресурсної підтримки має містити: підстави та/або критерії залучення одержувачів, конкурсні вимоги до інвестиційних програм, критерії та умови відбору суб'єктів господарювання, яким надається державна підтримка;
- одержувач може отримувати бюджетні кошти на безповоротній основі.

2. Гарантії держави або органу публічної влади для забезпечення повного або часткового виконання приватним партнером боргових зобов'язань:

- виключно в межах, визначених бюджетом органу публічної влади ;
- на умовах платності, строковості, майнового забезпечення та зустрічних гарантій;
- не надаються, якщо джерелом їх повернення є кошти іншого (державного або органу публічної влади) бюджету.

3. Гарантії органу публічної влади для забезпечення повного або часткового виконання приватним партнером боргових зобов'язань:

- для реалізації інвестиційних програм, метою яких є розвиток комунальної інфраструктури або впровадження ресурсозберігаючих технологій;
- лише на умовах платності, строковості, майнового забезпечення та зустрічних гарантій, отриманих від інших суб'єктів;
- не надаються, якщо джерелом їх повернення є кошти іншого (державного або органу публічної влади) бюджету.

4. Інші форми бюджетної і ресурсної підтримки ППП:

- гарантії відшкодування збитків приватного партнера (невідповідність попиту запланованим показникам, невиконання державою зобов'язань за договором ППП, різниця в тарифах);
- гарантування державного заказу на певні товари/ послуги.

☞ Відсутність достатніх важелів впливу органів публічної влади на суб'єктів ринку комунальних послуг, невідповідність суспільства до переходу до ринкових відносин у сфері ЖКГ та недостатня фахова підготовка працівників органів місцевого самоврядування та суб'єктів, що здійснюють діяльність на ринку житлово-комунальних послуг до використання сучасних механізмів ППП в значній мірі стримують використання ППП для розвитку комунальної інфраструктури.

Але обмеженість можливостей обсягів бюджетної підтримки та неспроможність місцевих органів влади оперативно вирішувати проблеми, існуючі в комунальній сфері, поставили на порядку питання щодо початку розробки та реалізації проектів ППП. Першим кроком в цьому напрямі повинно стати вирішення питання щодо бюджетного та ресурсного забезпечення ініціювання та реалізації таких проектів. Для цього на рівні органів

публічної влади необхідно вирішити наступні проблемні питання:

- забезпечити постановку та розвиток нових моделей та механізмів залучення та співпраці приватного сектору та місцевих органів влади;
- визначити шляхи та напрями удосконалення бюджетної та ресурсної підтримки як важелю стимулювання ППП у соціальній та гуманітарній сферах;
- визначити та обґрунтувати концепцію тарифної політики на засадах поєднання ринкових механізмів та часткового збереження бюджетної підтримки галузі.

Література.

1. Конституція України.
2. Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI «Про державно-приватне партнерство».
3. Закон України від 14.09.1999 № 1039-XIV «Про угоди про розподіл продукції».
4. Закон України від 16.07.1999 № 997XIV «Про концесії».
5. Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII «Про інвестиційну діяльність».
6. Постанова КМУ №279 від 17 березня 2011 р. «Порядок надання державної підтримки здійсненню державно-приватного партнерства».
7. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>.
8. Варнавский В. Г. Государственно-частное партнерство: теория и практика. / В. Г. Варнавский, А. В. Клименко, В. А. Королев и др. – М. : Изд. дом Гос. ун.-та — Высшей школы экономики – 2010. – 287 с.
9. Запатріна І. В. Бюджетна підтримка як елемент розвитку публічно-приватного партнерства в житлово-комунальній сфері / І. В. Запатріна // Фінанси України. – 2008. – № 4. – С. 3 – 11. (0,5 друк. арк.)
10. Запатріна І. В., Лебеда Т. Б. «Удосконалення політики тарифоутворення у системі фінансового забезпечення розвитку комунальних систем централізованого водопостачання та водовідведення». – Наукові праці НДФІ, №3 (48), 2009 р. – С. 1–8.
11. Запатріна І. В. Жилищно-комунальная инфраструктура: реформы и система их финансового обеспечения; НАН Украины; Ин-т экон. И прогнозирова. – К., 2010, – 336 с.: табл., рис.
12. Запатріна І. В. «Публічно-приватне партнерство в Україні: перспективи застосування для реалізації інфраструктурних проектів і надання публічних послуг» (журнал «Економіка та прогнозування» №4/2010).
13. Частно-государственное партнерство. Состояние и перспективы развития в России (Аналитический доклад) / Под редакцией Р. С. Гринберга. – М., 2006. – 79 с.
14. Ефимова Л. И. Некоторые модели государственно-частных партнерств: тенденции и зарубежный опыт // www.eatc.ru/rus/doc.id_71book_1.php.
15. ЕБРР: Украине необходимо внедрить государственно-частное партнерство // www.podrobnosti.ua/economy/foreign/297287.html.
16. Михеев В. А. Государственно-частное партнерство в реализации приоритетных национальных проектов // <http://nacproekt.viperson.ru/wind.php?ID=291211>.
17. Смагулов Б. С. «Единая площадка государственно-частного партнерства – качественное и форсирован-

ное развитие ГЧП// Ежеквартальном эконо-мическом журнале. – 2010. – №2 (18). – С.100–103.

18. Павлюк К. В. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави. [Електронний ресурс] / К. В. Павлюк, С. М. Павлюк // Наукові праці КНТУ. Економічні науки – 2010. – № 17. Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.

19. Полуянов В. П. Реформа ЖКХ и институт государственно-частного партнерства [Електронний ресурс] / В. П. Полуянов, Р. С. Кравченко // Режим доступу <http://www.confcontact.com>.

20. Папп Н. В. Инструменты державно приватного партнерства [Електронний ресурс] / Н. В. Папп // Сталий розвиток економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал – 2010. – С. 109.

21. Яковлев П. А. Государственно-частное партнерство: анализ между-народного опыта и перспектив / П. А. Яковлев // Коммунальное хозяйство городов: научно-технический сборник. – К. : Техника – 2010. - № 92. – С. 323–331.

22. Delmon J. Private Sector Investment in Infrastructure: Project Finance, PPP Projects and Risk. The World Bank and Kluwer Law International. 2009. – P. 7.

23. Joint Technology Initiatives. Public – Private Partnerships in EU Research [Електронний ресурс] / European Comission. European Communities. 2008. // Режим доступу: ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/ftp7/docs/jtis-brochure_en.pdf.

24. Public-Private Partnerships in Infrastructure. – Days 2008, December 15-18. – 2008. – Washington, D. C.: Edited by Periklis Saragiotis, PPP Program, World Bank Institute. – Day 2

УДК 351.84

Наталія Шурігіна

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ МЕТОДІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ

В статті описуються методи державного регулювання страхового ринку. Розглянуто їх сутність та класифікація за різними ознаками та об'єктами впливу, розкрито зміст методів відповідно до специфіки страхового ринку. Удосконалено класифікацію методів державного регулювання залежно від об'єкта впливу.

Ключові слова: страховий ринок, державне регулювання, методи державного регулювання.

Постановка проблеми

✦ В розвинутих країнах страховий ринок є одним із стратегічних секторів економіки, оскільки знімає навантаження з видаткової частини бюджету по відшкодуванню збитків, сприяє залученню інвестицій в економіку, вирішенню соціальних проблем суспільства.

Розвиток страхового ринку здебільшого визначається ефективністю методів, які використовує держава для його регулювання. Низька ефективність регулювання страхового ринку проявляється галузевими

та територіальними диспропорціями, браком надійних інструментів довгострокового розміщення страхових резервів, недосконалістю податкового законодавства, пануванням недобросовісної конкуренції тощо.

✦ Проблематиці державного регулювання страхового ринку присвячені роботи науковців: В. Д. Базилевича, М. М. Александрової, О. М. Залетова, О. Ф. Філонюка, О. О. Гаманкової, В. М. Фурмана, Л. В. Нечипорук.

✦ Метою статті є систематизація та класифікації методів державного регулювання ринку страхових послуг.

✦ Враховуючи існуючі результати досліджень науковців у сфері теорії страхування та державного управління, вважається за можливе викласти власний погляд на державне регулювання страхового ринку, зокрема використання методів державного регулювання, який би узагальнював та доповнював теоретичні положення визначених вище авторів.

Державне регулювання економіки представляє собою сукупність заходів держави щодо управління розвитком національної економіки, це свідомий вплив держави на об'єкти і процеси з метою надання певної спрямованості господарській діяльності [3; 6]. Воно включає сукупність різноманітних інструментів, за допомогою яких держава встановлює вимоги до підприємств і громадян.

Державне регулювання страхування є науково обґрунтованим самозахистом суспільного ладу від властивих механізму ринкової економіки тенденцій [1].

Поняття «страховий ринок» поєднує в собі дві категорії: «ринок» та «страхування». Під ринком в економічній науці розуміють певні економічні відносини з приводу купівлі-продажу, а також систему інститутів, які організують процес обміну. Під страхуванням розуміють певний вид економічних відносин з приводу організації страхового захисту за рахунок створення і використання страхового фонду й інших фондів та ресурсів страховика з метою стабілізації економіки, розподілу ризиків, задоволення потреб страхувальників та власників, здійснення підприємницької діяльності, інвестування в економіку країни тимчасово вільних коштів [1].

Використовуючи змістовні характеристики зазначених понять, науковцями сформульовано визначення категорій страхового ринку:

- це сфера економічних відносин, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист;
- це форма організації економічних відносин у сфері грошового обігу по формуванню та використанню страхового фонду та інших фондів та ресурсів страховика за допомогою купівлі-продажу страхових продуктів;
- це сукупність страховиків, страхувальників, посередників, що беруть участь в реалізації відповідних послуг;
- це середовище, в якому функціонують страхові компанії;
- це механізм перерозподілу фінансових ресурсів страхувальників та страховиків [1].
- Роль держави в регулюванні страхової діяльності досить значна, і її основні завдання наступні:
- встановлення норм та вимог до функціонування страхових компаній;
- використання фінансового механізму в регулюванні страхової справи;
- контроль за виконанням суб'єктами страхового ринку відповідного законодавства;

© Шурігіна Н.Ю., 2011.